

Tá Saksun var Saxhafn Kyndilsmessuveðrið í 17. öld gjörði av við havnina har

»Ved et overmåde hårdt vejr og stærk søgang, der indtraf ved kyndelsmisse-tiden ... skal Saxen, der tilforn var havn, og være stoppet og opfyldt med sand«

Saksun er norðasta bygd á vestur-síðuni á Streymoy. Við fólkatekjingina 1855 var Saksun í Tjørnuvík sökn saman við Tjørnuvík, Vík og Langasandi, men sum nevnt undir umtaluni av Tjørnuvík varð kirkja bygd í Saksun 1858, og við fólkatekjingina 1860 var Saksun ein sökn fyrri seg sjálva, og tað er hon enn, minsta sökn í Føroyum.

Saksun varð í skrivum frá 1350 til 1400 kallað Saxhafn og 1585 Sax Haffne, og at havn hevur verið har er einki at ivast í. Svabo tekur soleiðis til í »Indberetninger 1781 82 stk. 378: ... ved et overmåde hårdt vejr og stærk søgang, der indtraf ved kyndelsmissetiden og kaldes derfor endnu den hårde kyndelsmisse ... skal Saxen, der tilforn var en havn, og nævnes endog Saxen havn i de endnu tilværende Lavtings protokoller, være stoppet og opfyldt med sand.«

Svabo sigur, at henda kyndilsmessa harða skal hava verið »i forrige hundred år, rimelig i den førre halvdel af samme«, t.v.s. í fyrrapartin av 17. öld, í sekstan hundrað og eitt ella annað ár, men hvat ár, veit hann ikki at siga.

Tað er ikki bara í Løgtingsprotokollum frá Svabos tíð, at plássíð hevur verið kallað Saxhavn, men soleiðis hevur tað verið nevnt millum manna líka til okkara dagar. Taíð bátar har norðuri vóru útróðnir og royndu vesturi fyrri Saksun, søgdu teir ongatið, at teir royndu »vesturi fyrri Saksun, men vesturi fyrri Havnini«.

Ein smøl bukt, sum vendir í hogan vestan, sker seg inn í landið. Innast í buktini er lógv, og har tekur ósin við. Gjøgnum eina tronga kluft er ein smøl og grunn renna, sum einans er farandi eftir á flóð við róðrabátum, inn á Pollin. Pollurin er ikki ólíkur einum stórum, rundum hyl, sum næstan er avstongdur frá havinum av sandrívum.

Á Pollinum hevur verið trygt hjá skipum at liggja, tá ið tey eru sloppin inn har. Oman í Pollin renna nógvar áir, triggjar eru stórar: Gellingará og Skipá og so sjálvsagt Dalsá, sum kemur úr Saksunarvatni.

Saksunarvatn er í Saksunardali. Hesin dalur er breiður og væl vallaður og røkkur tvørtur um alla oynda líka til Hvalvíkar.

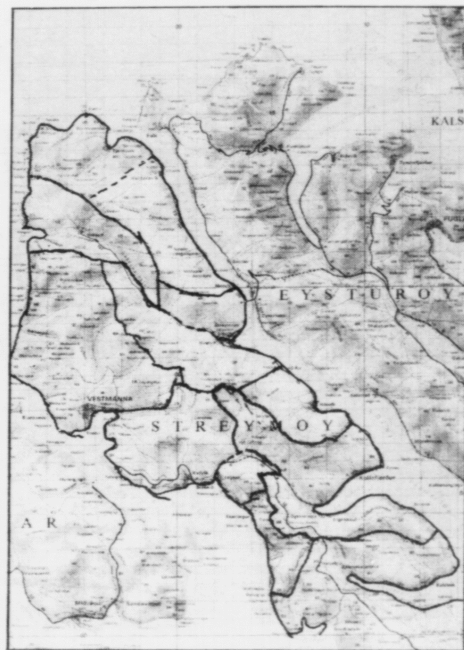
Í Saksun eru triggjar býlingar, teir eru á økinum millum Pollin og Saksunarvatn. — Kviggjarhamrar er norðasti býlingurin, har eru 11 merkur, 10 merkur og átta gyllin eru kongsjørð, og átta gyllin eru ogn (tann einasta ognarjørð í Saksun).

Annar býlingurin, Dúvugarður, er sunnan fyrri Kviggjarhamrar. Har eru 10 merkur og átta gyllin kongsjørð. Í Dúvugarðum er í teimum gomlu bóndahúsum eitt savn av gomlum lutum og amboðum, sum fyrr vóru nýtt í føroyskum bóndagørdum. Føroya Fornminnisavn eigur savnið.

Triði og sunnasti býlingurin er Svartá, hann er vestan fyrri Dalsá. 8 kongsmarkur eru við Svartá, fyrr var tað eitt festi, men 1789 fór tað í

Vit prenta her næstseinasta partin av frásøgnini hjá Sámali Johansen um bygdirnar í Norðstreymi.
Í dag skrivar hann um Saksun og Vestmanna

tvíningar, tað kom at verða 2 festi við fyra mörkum í hvørjum.

1828, um várið, strandaði eitt viðaskip í Saksun. Niels Juel Arge sigur í bók síni »Argjamenn«, at uppboð varð hildið norðuri í Saksun 9. mai 1828. »Veðrið var av tí besta, og hagar var komið fólk úr øllum landinum, einir 500 menn, til at keypa stokkar úr pommerskum viði. Um várið var skotska skonnartin »Broom« úr Glasgow strandað á

lónni og gjordist vrak. Hon var komin rekandi inn úr havinum. Skonnartmasturin og stórmasturin vóru báðar brotnaðar, og manningin var rýmd av skipinum úti á viðum havi. Farmurin var mest 700 stokkar av pommerskum viði, teir tjúkkastu vóru 21×21 tummar«, sigur Niels Juel Arge. Eg skal bara leggja aftrat, at tað var hetta skip, sum í fólkamunni vanliga varð kallað »Saksunarskipið«.

Saksuningar eiga nógva fuglabjerg, og fyrr fingur teir óføra nógvan fugl, men har sum aðrastaðni man fuglaveiðan vera lítill afturímóti, sum hon var fyrr.

Rundan um Saksunar sökn við teimum 24 íbúgvum og 7 húshaldum, sum vóru har 1977, liggja hagapartar hjá 6 bygdum og so Atlantshavið.

Taka vit markið norðanifrá og byrja frá fuglabjergunum vestanfyri, eru fyrst tjørnuvíkingar grannar við Saksun. Markið gongur úr Nakkinum (Nakkurin er fuglaland, sum saksuningar eiga) í Kambsmúla, haðani í Húgvuna og niðan í rustina nakað norðan fyrri Melina, sum er hægsta fjall har norðuri, 764 m. Nú verða grannarnir víkarmenn, markið fer suður eftir rustini í Vikartind og Givurfelli og haðani suður um Langafjall móti Knúki. So tekur Langasundur við suður í Sandfelli. Har verður Streymnes granni við Saksun. Úr Sandfelli fer markið suður til Svartá, og nú fylgir tað ánni oman í Saksunardal í Stóra. Hvalvíkingar verða nú grannar við Saksun, markið fylgir Stóra fram gjøgnum dalin í Heljardalsá, fer so niðan við ánni í Reyná, og nú verða vestmenningar grannar. Markið fer nú vestureftir í Koppseinni, sum er hægsta fjall á Streymoyinni, 790 m, haðani í Malaknúk og so oman á sjógvi innan fyrri Góðmansskoradrang, — og so tekur Atlantshavið við.

Í Saksun vóru 47 fólk 1801. Í hesi bygd vóru 24 fólk 1977.

Saksun